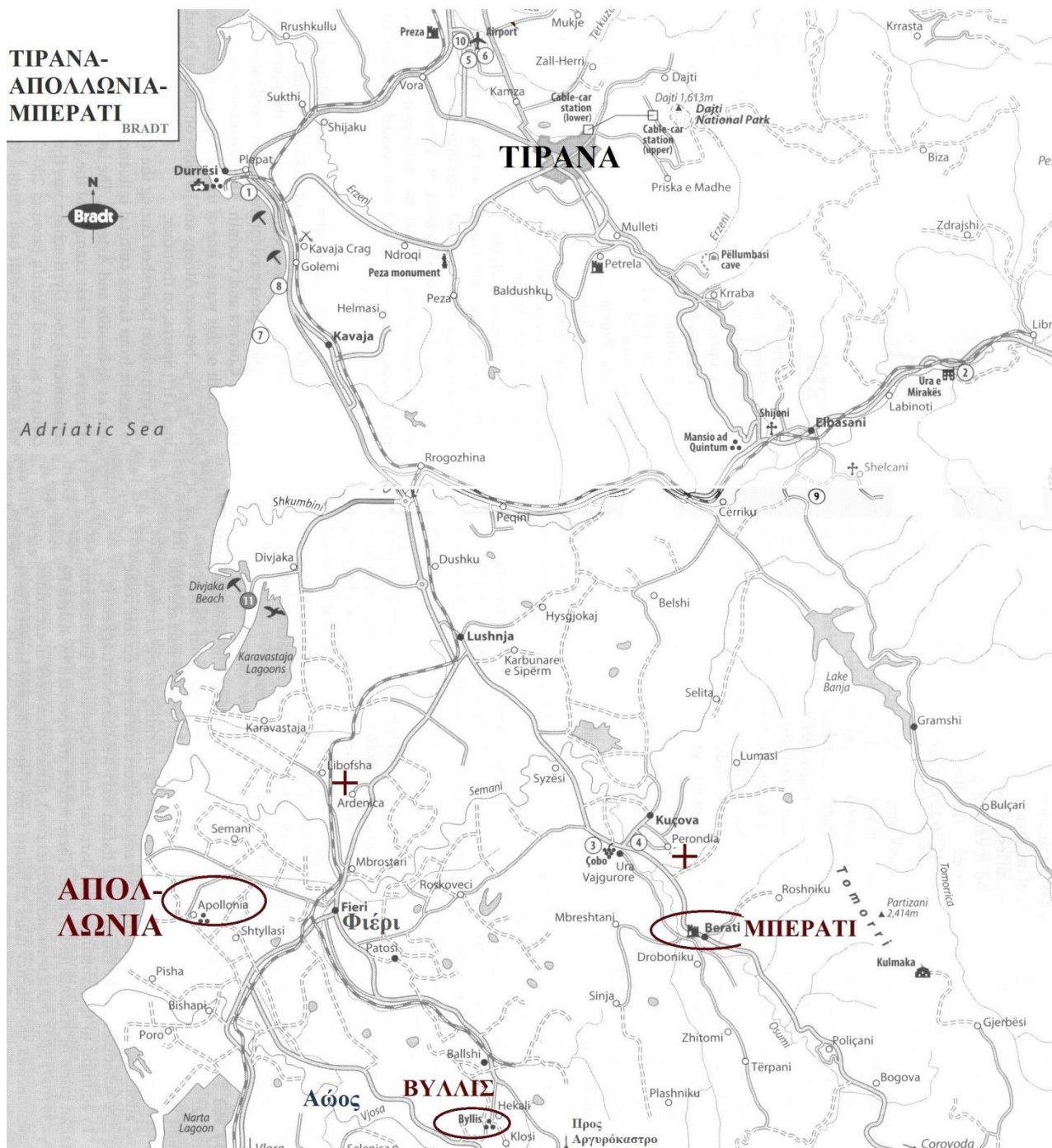

ΤΡΙΤΗ 22/05/2018 Αφιξη στα Τίρανα στις 08:20 τοπική ώρα. Αναχώρηση από το αεροδρόμιο με κατεύθυνση ΝΔ: Τίρανα – π. Γενούσος – Απολλωνία – Φιέρι – Μπεράτι (170 χλμ). Επισκέψεις στην διαδρομή:

Μοναστήρι ΑΡΔΕΝΙΤΣΑΣ στην κοιλάδα της μεγάλης Μουζακιάς, αφιερωμένο στο Γενέσιον της Θεοτόκου. Αρχαιολογικός χώρος ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΣ. Ξεναγήση στον χώρο, το μουσείο, και τον ναό της Κοίμησης της Θεοτόκου.

ΠΕΡΟΝΤΙ / PERONDIA χωριό κοντά στην κωμόπολη Κιζονα: Βυζαντινός ναός Αγίου Νικολάου Περόντι (12ου αι.)

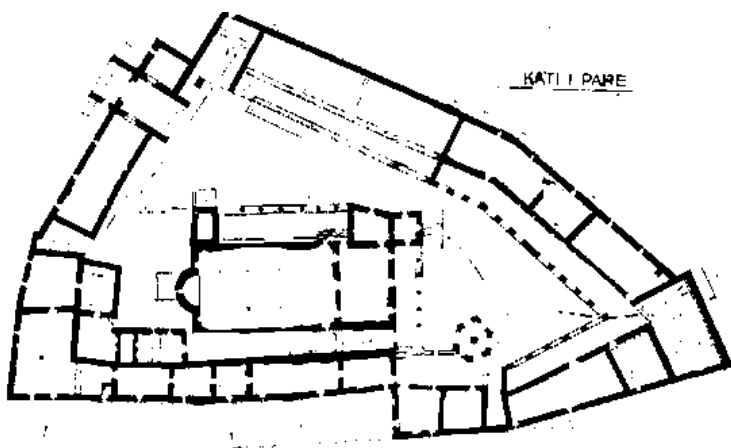
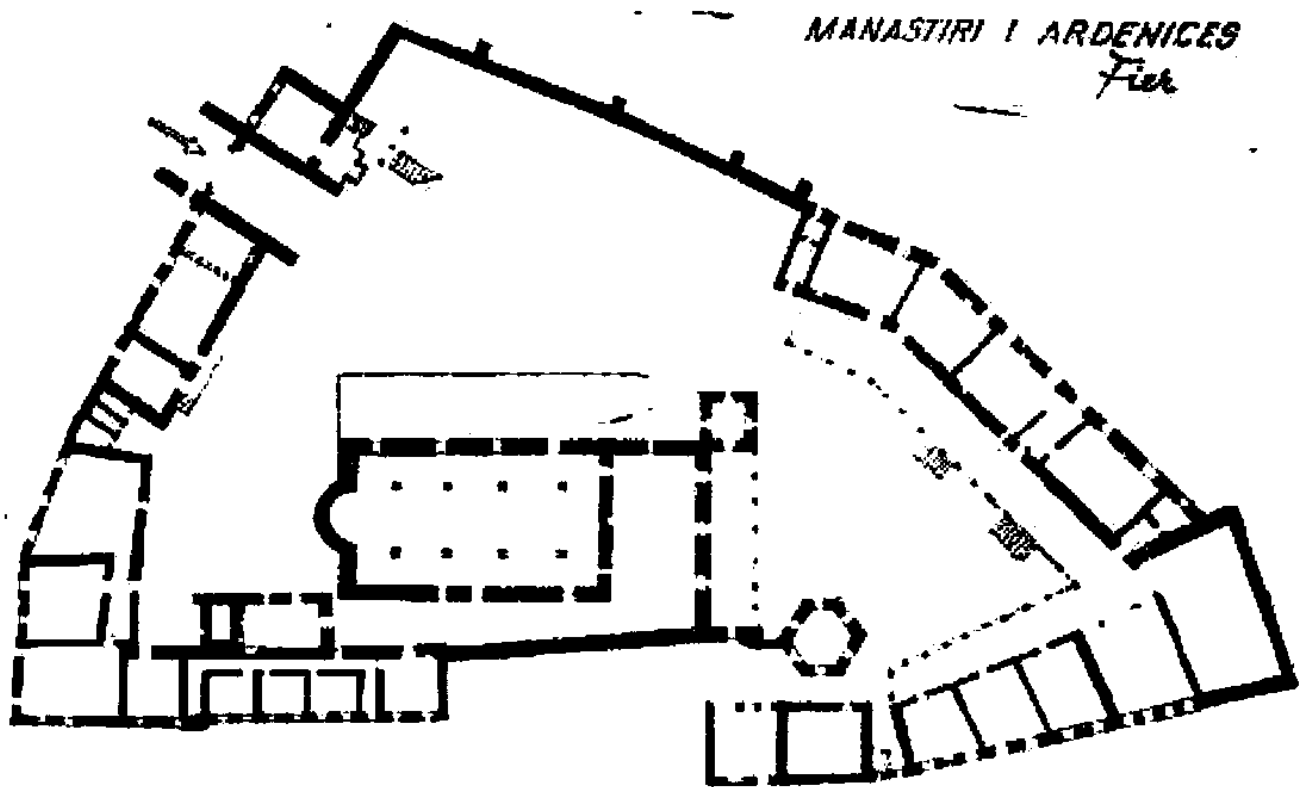
Αφιξη στο ΜΠΕΡΑΤΙ / BERAT. Grand White City Hotel Berat. Δείπνο στο ξενοδοχείο

Αρδένιτσα / Ardenica Ιερά Μονή Γεννήσεως Θεοτόκου Αρδενούσης / Manastiri Lindja e Hyjliëndës Mari (σε παράκαμψη της εθνικής οδού Lushnjë-Φιέρι / Fier και μόλις ένα χιλιόμετρο από τη χάραξη της αρχαίας Εγνατίας). Το αυτοκρατορικό μοναστήρι, που ίδρυσε ο Μιχαήλ Η΄ ο Παλαιολόγος το 1282 εκεί όπου υπήρχε εκκλησάκι αφιερωμένο στην Αγία Τριάδα, συνέχισε να λειτουργεί, να εμπλουτίζεται και να

επισκευάζεται μέχρι τις ημέρες μέρες μας. Λίγα ίχνη τοιχογραφιών σώζονται από τα παλαιότερα χρόνια, κυρίως τον 15ο αι. Μεγάλα έργα έγιναν το 1743. Τότε ανακαινίστηκε κι επεκτάθηκε το καθολικό. Στην αγιογράφηση εργάστηκαν οι αδελφοί Κωνσταντίνος και Αθανάσιος Ζωγράφος από την Κορυτσά. Στο υπέρθυρο της δυτικής εισόδου: «Δια χειρός των αυταδέλων Κωνσταντίνου και Αθανασίου εκ πολιτείας Κορυτσάς». Την ίδια εποχή, 1743-44, Μοσχοπολίτες τεχνίτες έφτιαξαν το πολύχρωμο και χρυσοποίκιλο ξυλόγλυπτο εικονοστάσι.

Από το 1780 λειτούργησε Θεολογική Σχολή, για την προετοιμασία μορφωμένων κληρικών. Το 1817, η Σχολή Αρδευούσης έγινε εκπαιδευτικό ίδρυμα των ελληνοφώνων και αλβανοφώνων της περιοχής. Η πλούσια βιβλιοθήκη της καταστράφηκε το 1932 από φωτιά. Επί κομμουνιστικού καθεστώτος δεν καταστράφηκε, επειδή θεωρήθηκε μνημείο της αλβανικής εθνικής κληρονομιάς εφόσον εδώ τέλεσε τους γάμους του ο Γεώργιος Καστριώτης Σκεντέρμπεης με την Ανδρονίκη Κομνηνή στις 21/4/1451 (δίχως να είναι ιστορικά τεκμηριωμένο κάτι τέτοιο). Έκλεισε, όμως, μεταξύ 1969 και 1988. Το 1992, χάρη στις προσπάθειες του Αναστάσιου, ο οποίος είχε μόλις αναλάβει καθήκοντα, αποδόθηκε ξανά στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας. Σήμερα, λειτουργεί ως γυναικεία μονή. Για τους ορθόδοξους πληθυσμούς, η περιοχή υπάγεται εκκλησιαστικά στη Μητρόπολη Βερατίου, Αυλώνας και Κακίνης (έδρα το Μπεράτι).

Ο δρακοντοκτόνος Γεώργιος. Στα καπούλια του αλόγου κάθεται ο πιτσιρικός από τη Μυτιλήνη, που είχαν αρπάξει οι Αγαρηνοί και τον απελευθέρωσε ο άγιος. Κρατά το κανάτι με το οποίο σερβίριζε τους πειρατές που τον αιχμαλώτισαν, θέμα λαϊκό και πολύ αγαπητό. Δεξιά: η βασιλοπούλα παρακολουθεί. Έργο των αδελφών Τζετήρη, προχωρημένος 18ος αιώνας.

Η εικόνα βρίσκεται στο Εθνικό Μουσείο στα Τίρανα

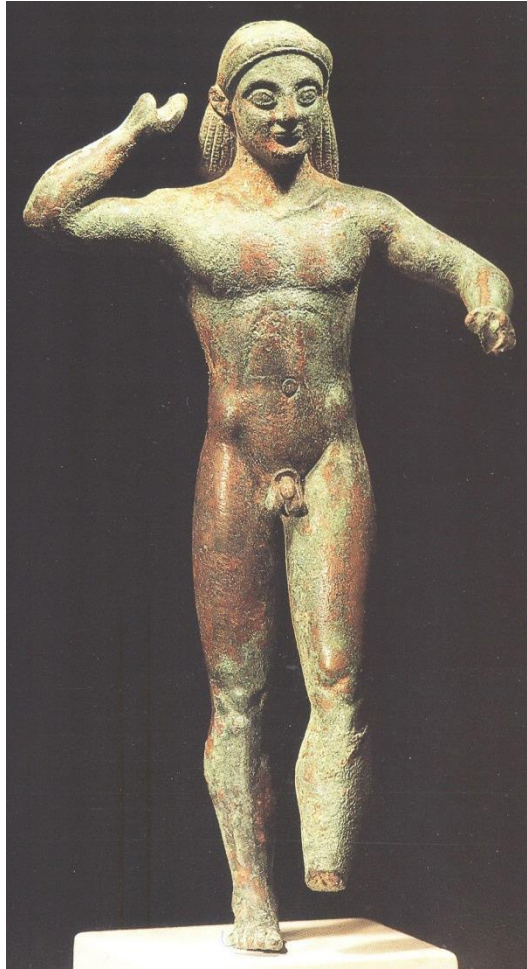
Η οικογένεια των αγιογράφων Τζετήρη, Çetiri αναφέρεται στα αλβανικά, ανέπτυξε μεγάλη δραστηριότητα στα Βαλκάνια, ιδιαίτερα στον αλβανικό χώρο και έως τη Ρουμανία και την Ουγγαρία, μετά το 1750 και μέχρι τις αρχές του 19ου αιώνα. Τα μέλη της: Εμμανουήλ, Γεώργιος, Ιωάννης, Κωνσταντίνος, Ναούμ και Νικόλαος. Πρώτος της οικογενειακής συντροφιάς φαίνεται πως ήταν ο Ιωάννης ή Γιάνκος, γεννημένος γύρω στα 1720 στο χωριό Γράμποβο. Έφηβος πήγε στην Ουγγαρία και δέκα αργότερα, για τελειοποιηθεί πήγε στη Ρωσία. Επέστρεψε για να παντρευτεί στο χωριό του. Ήταν πολύγλωσσος και πολυταξιδεμένος, και χρησιμοποιούσε κάθε φορά άλλη γλώσσα για τις επιγραφές στα έργα του, ανάλογα με την περιοχή που βρισκόταν και τις απαιτήσεις του πελάτη. Ανάλογα, άλλαζε και την κατάληξη του επωνύμου του. Επειδή χρησιμοποίησε τα ελληνικά σε ιδιόχειρες σημειώσεις του, πιστεύεται ότι ήταν ελληνικής καταγωγής. Διοιοι του κι άλλοι συγγενείς συνέχισαν την οικογενειακή παράδοση, τυπική περίπτωση της εποχής.

Να σημειωθεί ότι και τα παιδιά των Ζωγράφων, Κωνσταντίνου και Αθανάσιου από την Κορυτσά, που εργάστηκαν στη Μονή Αρδενίτσας το 1743-44, ακολούθησαν την οικογενειακή αγιογραφική παράδοση. Γιός του Αθανάσιου ήταν ο ιερέας Ευθύμιος. Αφησε λίγα έργα. Γιός του Κωνσταντίνου ήταν ο Τέρπος, που τοιχογράφησε πέντε ναούς στην περιοχή και, μαζί με τον πατέρα του, τον Άγιο Γεώργιο στην πεδιάδα της Μουζακιάς. Ο Νεκτάρος Τέρπος της Αρδενίτσας είναι παλαιότερος.

Η εύφορη πεδιάδα της Μουζακιάς / Myzeqeja, «ο σιτοβολώνας της Αλβανίας» είναι ο μόνος εκτεταμένος πεδινός χώρος της αλβανικής επικράτειας. Διαγράφει έναν τραπεζοειδή χώρο, που τον διαρρέουν πολλά ποτάμια, μεταξύ των οποίων και ο Αώος. Καταλήγει στον Αυλώνα και την Αδριατική. Το βόρειο όριο της είναι ο π. Γενούσος / Shkumbini. Οφείλει το όνομά της στη φεουδαρχική οικογένεια Μουζάκη / Μουζάκα, γνωστής από τον 14ο αι. ή και παλαιότερα, αν είναι απόγονοι του Μουζάκη που αναφέρει η Άννα Κομνηνή).

Πριν από τριάντα χρόνια, γύρω στο 65% του πληθυσμού ήταν Χριστιανορθόδοξοι, Τόσκηδες, Βλάχοι κλπ, αλλά η μετανάστευση άλλαξε τον πληθυσμιακό χαρακτήρα.

Εδώ κατέπλευσαν γύρω στα 610-600 π.Χ. οι διακόσιοι Κορίνθιοι άποικοι και ίδρυσαν στη βόρεια όχθη του Αώου μία μεικτή πόλη, ελληνο-ιλλυρική. Την ονόμασαν Γυλακεία (Γύλαξ ήταν οικιστής), αλλά το 588 την είπαν **Απολλωνία**. Η Απολλωνία διέθετε λιμάνι στον Αώο / Vjosë, μέσω του οποίου επικοινωνούσε με την Αδριατική. Η περιοχή έχει υποστεί σημαντικές μορφολογικές αλλοιώσεις. Ο Αώος μετακινήθηκε προς τα νότια, η πόλη έχασε τη σημασία της κι εγκαταλείφθηκε. Έμεινε μόνο το λαμπρό μοναστήρι.

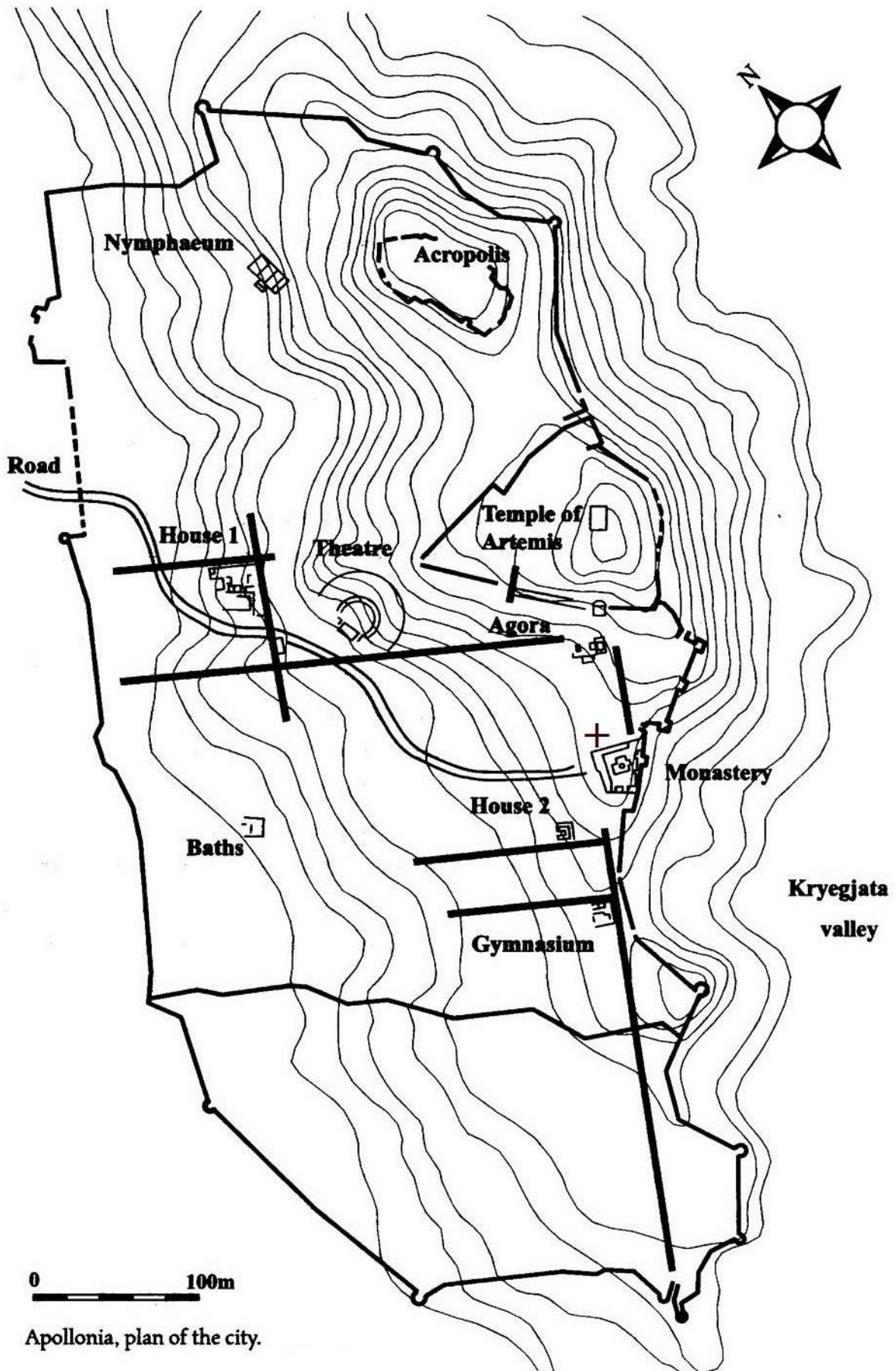
Χάλκινο αγαλματίδιο (ύψος 22 εκ), μέσα του 6ου π.Χ. αι. από την αρχαϊκή Ακρόπολη της Απολλωνίας. Είναι μάλλον σίγουρο πως απεικονίζει τον Δία τον Δωδωναίο. Μουσείο Απολλωνίας

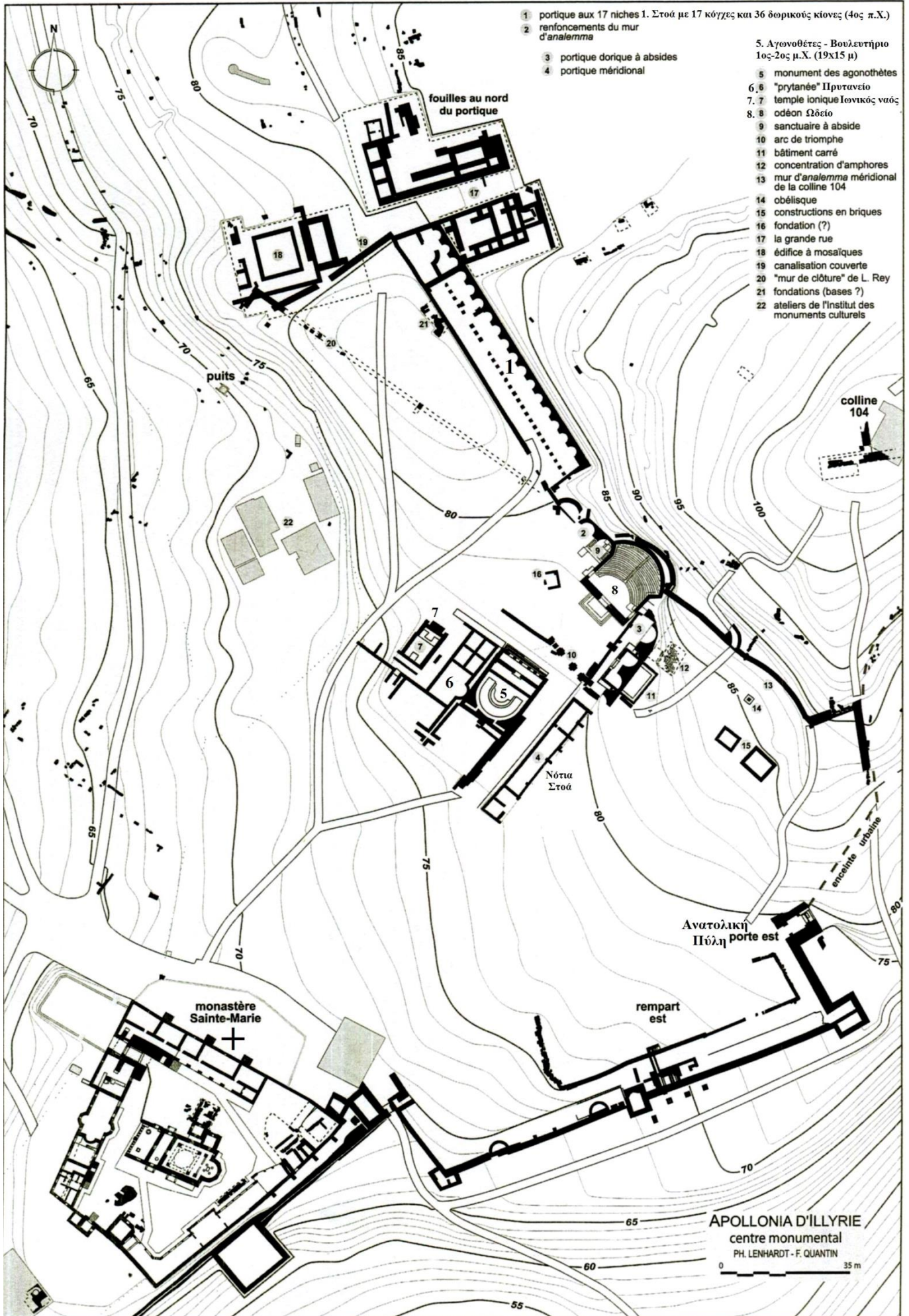
Από τη Νεκρόπολη της Απολλωνίας: Χάλκινη υδρία με κεφαλή λέοντος και δυο αρχαΐζοντα γοργόεια στην κάθετη λαβή. Εξαιρετικό έργο από εργαστήριο της Κορίνθου ή της Κάτω Ιταλίας (450-400 π.Χ.). Αρχαιολ. Μουσείο, Τίρανα

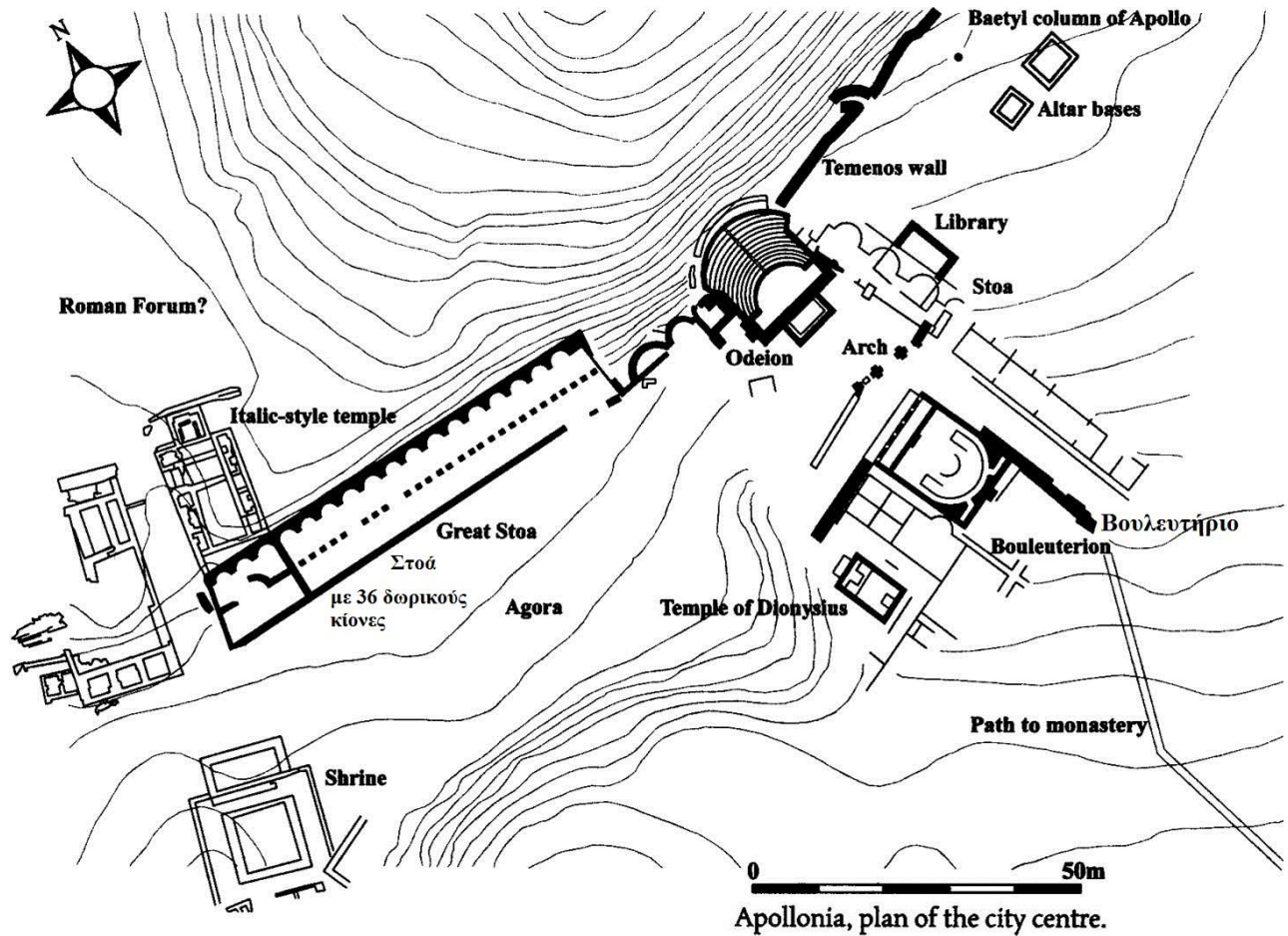
ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ

η ευνομοωτάτη (Στράβων) "Magna urbs e mobilis" (Κικέρων)

Apollonia, plan of the city.

Apollonia, plan of the city centre.

Το κέντρο της «μεγαλοπρεπούς» πόλεως της Ρωμαϊκής εποχής
 Η Απολλωνία κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους το 229 π.Χ. Διατήρησε τα προνόμια της ελεύθερης πόλεως και συνέχισε να κόβει δικό της νόμισμα, το οποίο κυκλο-φορούσε μέχρι τα παραδουνάβια, πριν επεκταθούν οι Ρωμαίοι στον Δούναβη και τον Εύξεινο. Γύρω στα 130 π.Χ. έγινε η νότια αφετηρία της Εγνατίας οδού. Έργα πολύ καλής τέχνης εκτίθενται στο τοπικό μουσείο κι άλλα στο Αρχ. Μουσείο στα Τίρανα.

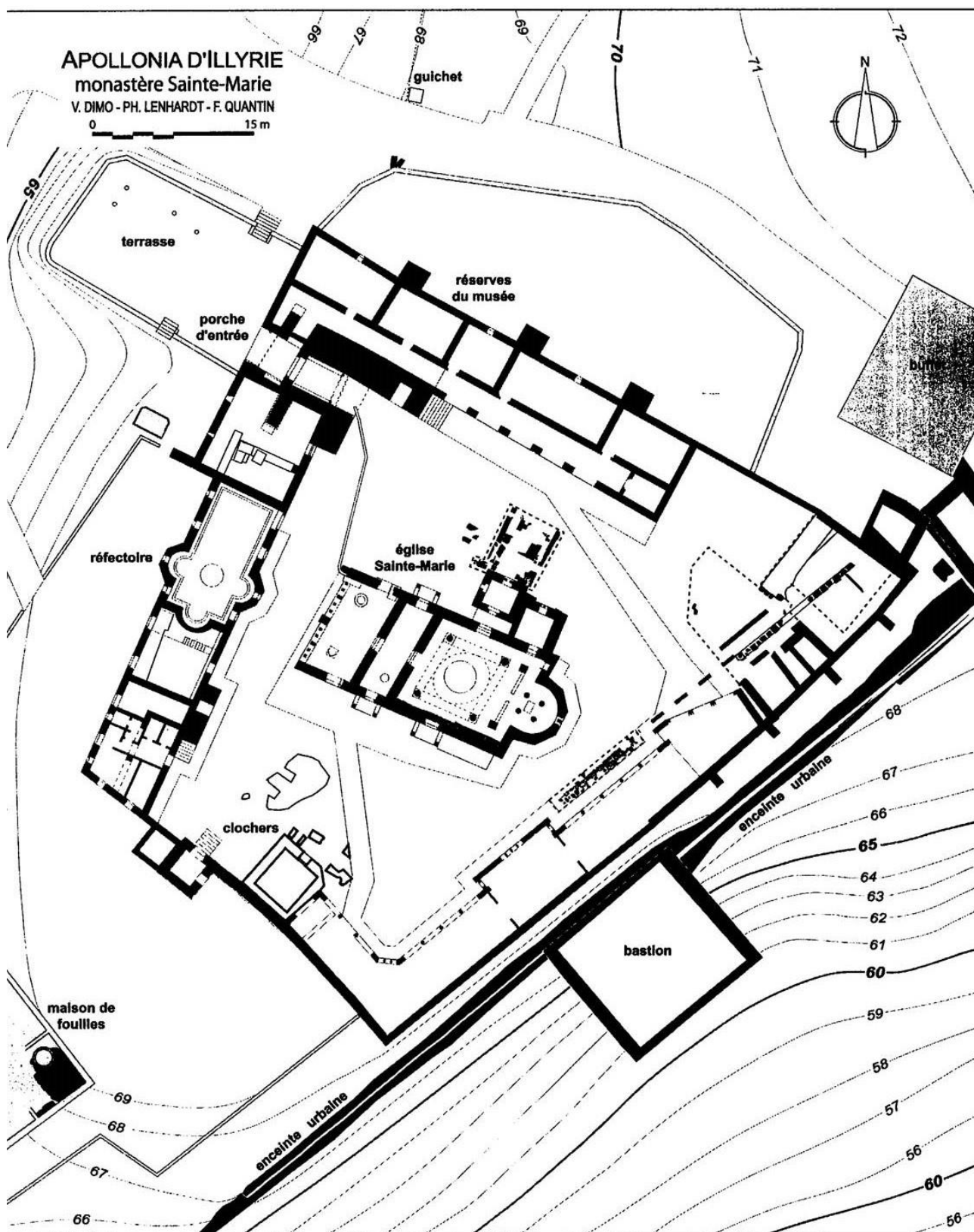

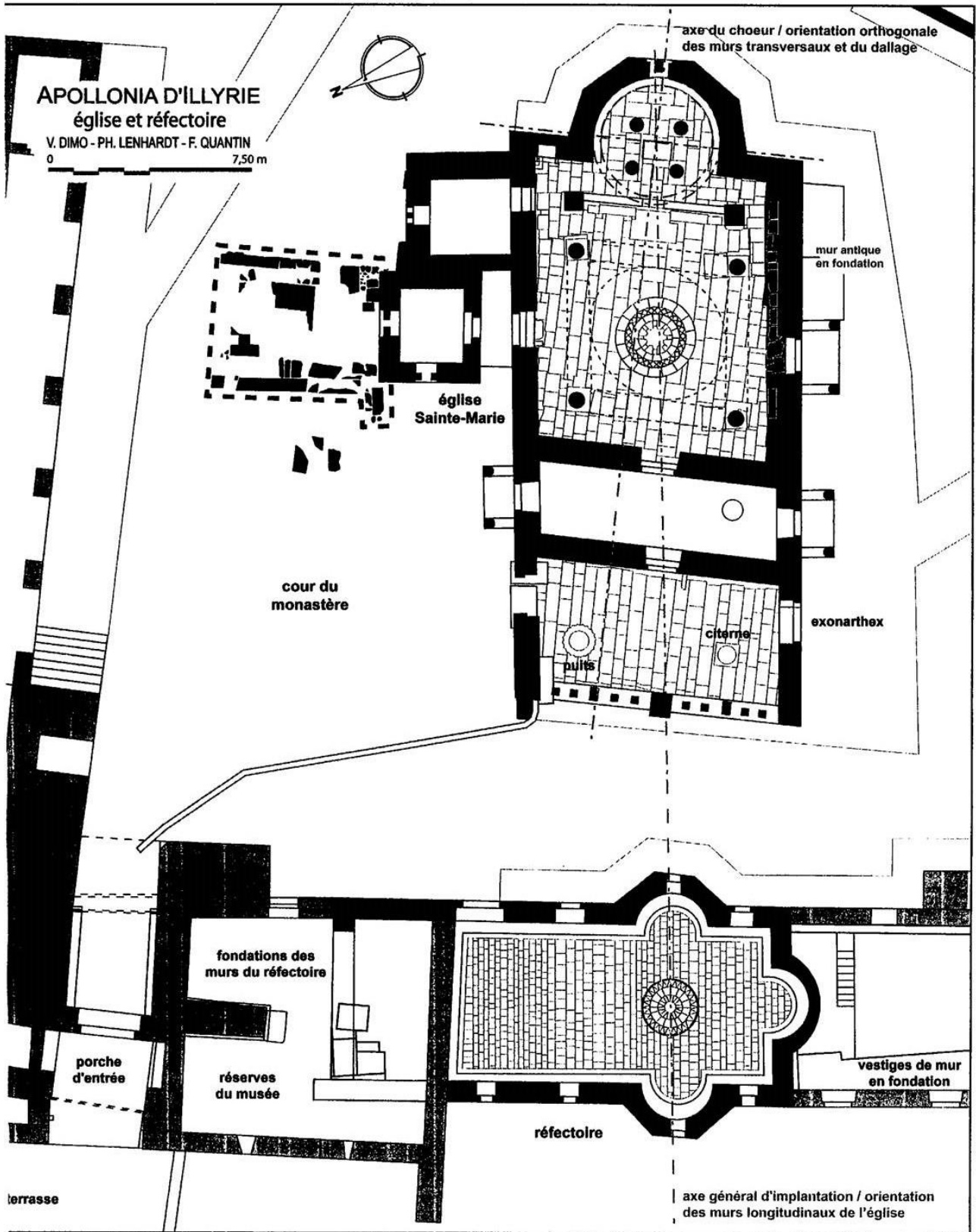
Μαρμάρινη κεφαλή τηβεννοφόρου νέου από την 'Απολλωνία, πιθανώς πορτραίτο μέλους του Ιουλιο-κλαυδιανού γένους. 1ος αι. μ.Χ. Τίρανα, Αρχαιολογικό Μουσείο.

Μαρμάρινο άγαλμα τηβεννοφόρου νέου, ρωμαϊκό έργο του ύστερου 2ου αι. μ.Χ. Βρέθηκε κοντά στο τείχος του βουλευτηρίου της 'Απολλωνίας μαζί με άλλους ανδριάντες και άπεικονίζει, πιθανώς, γόνο εξέχουσας οικογένειας της πόλεως και όχι άξιωματούχο, όπως υποδηλώνουν η χαλαρή του στάση και το νεαρόν της ηλικίας του. Τίρανα, Αρχαιολογικό Μουσείο.

Η βυζαντινή Μονή της Θεοτόκου στην Απολλωνία

Επιγραφή (χρυσόβουλλο) στις τοιχογραφίες του ναού της Θεοτόκου

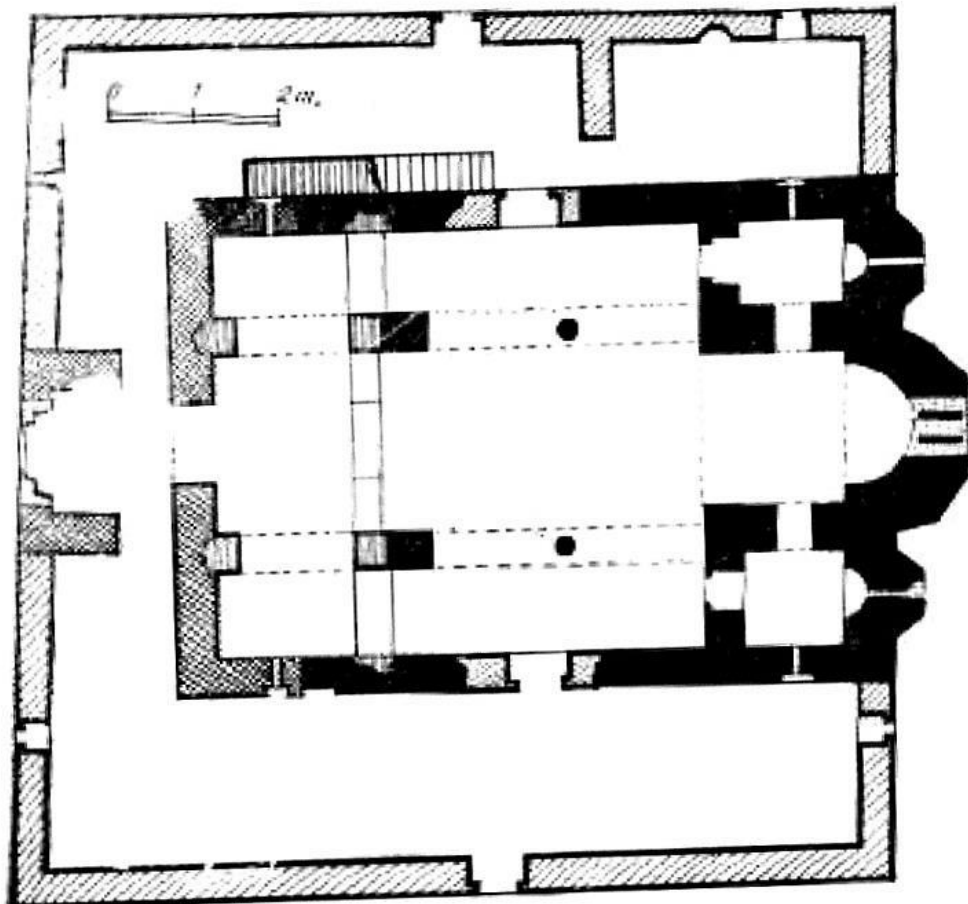
A. Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς
βασιλεὺς Ῥωμαίων Κομνηνὸς Δούκας Ἄγγελος
ὁ Παλαιολόγος

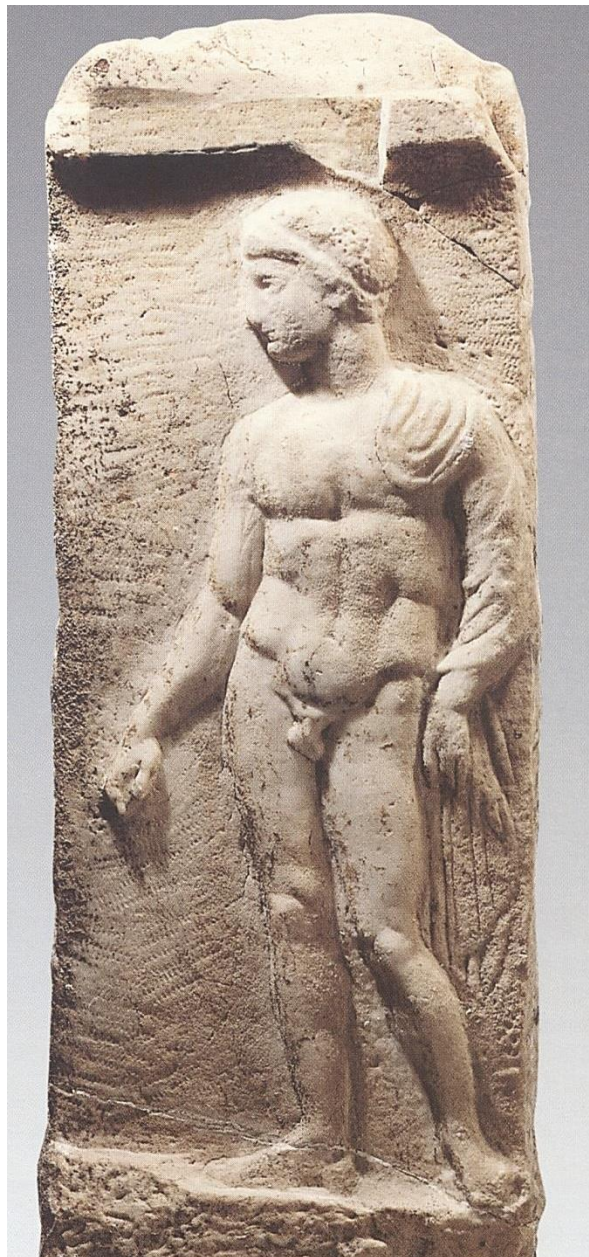
B. [Μιχαήλ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς
βασιλεὺς] καὶ α[ὐτοκράτωρ Ῥωμαίων]
νέος Κωνσταντῖνος Κομνηνὸς Δούκας Ἄγγελος
ὁ Παλαιολόγος ὁ ὡς ἀλη-
θῶς φιλόχριστος καὶ φι-
λομόναχος

C.
.
. α ρ
τῶν εἰδῶλων καὶ θεῶν αὐτῶν παραδολ (. .) ρ
5 τρίψασα καὶ τὸν παρόντα υ .ειον πατ . . α εἰς
αὐτὸν τῶν τούτου ἀφηγούμενον καὶ ἀρχιμ[αν]δρίτ[η]ν . . .
α ἀββᾶν Ἰωάννην ὡς εἰς εὐσεβῆ φιλοχριστο .] (. .)
φιλομονάχου [ἀβ]βᾶ ἡμῶν
κων ἀπροδιδου δε β . σ
10 περιφροῦρει . . (.) παρὰ τοῦ ἀβᾶ αὐτοῦ ὡς ἀνέκα[θεν]
προβεβασιλευκότων εὐσεβῶν βασιλέω[ν]
τῶν ἀγίων κτητόρων τυπικὴν διατύπωσιν καὶ [ἀ]
ποκύ[ρ]ωσιν ταύτης τοῦ θείου χρυσοβ[ούλλου]
λόγου τοῦ ἀξιμ[ή]στου βασιλέως κῦρ Μαγουήλ τοῦ καὶ ἀ
15 ναδ γόμου . . οστας . . μ . ἐξ ὑμετ . .
. . . τοῦ λόγου αὐτῆς εἰς [ἀ]ρέσ[κε]ι[αν] . . τούτων . . . χρυ.
δικων βουλο . . . γουμε τῶν τῶν . .
. . . λῶν τῶν χ . . υ . π (.) αυρ . (.) νο (.) καὶ εἰς π . . .
. . μα αὐτῆς . . [ὄ]λων τῶν δικαιο[μάτων]

Μιχαήλ Η΄ ο Παλαιολόγος και νέος Κωνσταντῖνος, 1/1/1259 – 11/12/1282
Ανδρόνικος Β΄ ο Παλαιολόγος, 1282-1321, 1321-1328

ΠΕΡΟΝΤΙ / PERONDIA αρχαίο Περχοντί. Χωριό κοντά στην κομόπολη Κυζονα του Νομού Μπεράτ.
Γύρω τα βουνά Τομόρρι (κορυφή στα 2.414 μ)
Βυζαντινός ναός Αγίου Νικολάου Περόντι (12ου αι.) με εικονοστάσι του 1786. Η εικόνα της Γενήσεως της
Θεοτόκου είναι στο Μουσείο Ονούφριου στο Μπεράτι.

Σπάνιο εύρημα από το Περχοντί της Κλασικής εποχής: Μαρμάρινη επιτύμβια στήλη κάποιου έφηβου, τέλη 5ου αι. Είναι κατασκευασμένη από αττικό μάρμαρο και βρέθηκε μαζί με πολλά αττικά αγγεία (κυριαρχία της Αθήνας και Πελοποννησιακός;), αλλά οι ειδικοί πιστεύουν ότι πρόκειται για έργο τοπικού εργαστηρίου, επειδή η τεχνοτροπία είναι επαρχιώτικη. Αρχαιολογικό Μουσείο, Τίρανα

Και σπάνια φωτ από το Περόντι της φοβερής Κομμουνιστικής περιόδου, αρχές της δεκαετίας του 1960, πριν εγκαταλείψει ο Εβρέρ Χότζα τη Σοβιετική Ένωση και τον ρεβιζιονισμό της: το άγαλμα του Στάλιν. Ήταν υποχρεωμένοι οι έφηβοι του χωριού να το φρουρούν, αποδίδοντας τιμές στον πατερούλη, μέρα και νύχτα. Κάποιος από εκείνους τους νεαρούς φρουρούς έχει γράψει σπαρακτικές αναμνήσεις.

Στον δρόμο για το Μπεράτι. Πίσω τα βουνά Τομόρρι. Φωτ Giuseppe Massani, 1940

Στις 15 Οκτωβρίου του 1848, έφτασε στο Μπεράτι ο ρομαντικός περιηγητής και ζωγράφος Έντουαρντ Λιρ (Edward Lear), συνοδευόμενος από τον Σουλιώτη εραστή του. Γοητεύτηκε από το Μπεράτι, του άρεσε πολύ η ζωή σε αυτή την πλούσια και γεμάτη ζωντάνια πολιτεία και ενθουσιάστηκε με τις ενδυμασίες των Τόσκηδων και των Ελλήνων, δηλαδή τις φουστανέλες, που «είναι τόσο διαφορετικές από την ενδυμασία των Γκέγκηδων».

Το απόσπασμα από τα *Ταξίδια* του:

“Passing below the cliffs of the gorge, and entering the street of bazaars which runs quite through the town, I was at once struck by the entire change of costume in this district - that of the Tóskidhes. Instead of the purple frock, scarlet vest, black waistcoat, and short kilt of Ghegheria, here all is white, or spruce fluffy grey cloth, with long, many-fluted fustianelles, while the majority, instead of the red fez, wear white caps. Beyond the bazaars, which are extensive and well filled, is a wide open space by the river, whence the view of the dark gorge of the Beratino, the town and castle are truly wondrous... Nothing could be more amusing than the variety of life below. There was the dervish with high white or green caps - the Mohammedan, as well as most of the Christian women, in loose blue *feringhis* and closely veiled - while infinite numbers of carts drawn by coal-black buffaloes - Greeks, Turks, Albanians, mingled and moved in profusely changing groups.